

DE VIJF bouwstenen VAN FONDS

Dit tijdschrift is opgebouwd uit vijf grote bouwstenen, waarbinnen alle artikelen een plaats krijgen. Didactisch verantwoord als we zijn, hebben we die blokken opgebouwd rond de W- en H-vragen: *wie, wat, waar, waarom* en *hoe*. Zo gaan we in de bouwsteen **In gesprek** in op de wie-vraag, door middel van interviews en gesprekken met inspirerende leerkrachten. **Buiten de lijntjes** focust op het leerplan en de verschillende onderdelen (vaardigheden, taalbeschouwing en literatuur), en geeft tips over hoe je in de klas werk kunt maken van de leerplandoelstellingen. De artikelen onder de noemer **Aan de slag** laten dan weer originele werkvormen en frisse lesaanpakken zien. In **Op bezoek** nemen we je mee op reportage naar Vlaamse scholen: hoe pakken die scholen hun lessen Nederlands aan? Hoe maken ze werk van bepaalde thema's? In **Uitgediept** staan we stil bij onderzoek op het snijvlak van Nederlands en onderwijs, met stukken die iets diepgravender of beschouwerder zijn. Ook de meerwaardezoeker zal in *Fons* dus zijn gading vinden.

Bij elk artikel wordt bovenaan de naam van de bouwsteen vermeld, zodat je meteen weet wat voor artikel je kan verwachten: een interview, een reportage of een stuk over vernieuwende werkvormen. Daarnaast zijn er in elk nummer van *Fons* ook tussendoortjes opgenomen: leuke extraatjes, die niet meteen binnen een van de rubrieken passen, maar die we je zeker niet wilden onthouden!

De *Storyline approach* ontstond aan de Strathclyde University in Glasgow. Steve Bell en Sally Harkness gingen aan de slag met de vraag van de overheid om vakoverschrijdende leerdoelen meer te integreren, en ontwikkelden daarvoor "topic work", het latere Storyline. De Scandinavische landen namen de aanpak over en bouwden het concept verder uit. Zo kwam het ook in Nederland terecht, waar Griet De Baecke en Liliane Van Acker kennismaakten met storylines. Na een tweedaagse nascholing gingen zij in Vlaanderen met Storyline van start.

Wat moeten we ons voorstellen bij het concept Storyline?

Met een storyline of verhalend ontwerp leren kinderen met behulp van een verhaallijn tal van vakoverschrijdende leerdoelen te bereiken. Het is dus een vorm van projectwerk voor de volledige klas. Als leerkracht bereid je de verhaallijn voor. Door middel van echte vragen, de sleutelvragen, maak je de brug tussen het verhaal en de leeractiviteiten voor je leerlingen. Zo is leren net zo spannend als een goed boek: leerlingen willen zelf méér. Ze willen weten hoe het verhaal verder gaat en wat ze daarvoor moeten doen.

Een verhaallijn bestaat uit verschillende episodes. In de eerste episode worden de leerlingen door een prikkelende start volledig ondergedompeld in het verhaal: 'setting the scene'. De leerkracht confronteert de leerlingen met een probleem, of er is iets gebeurd waardoor de leerlingen kennismaken met een fictief personage. De keuze van het personage zorgt ervoor

dat de leerlingen zich met het personage kunnen identificeren, waardoor ze intrinsiek gemotiveerd zijn om de opdracht voor dat personage tot een goed einde te brengen. Bij jonge kinderen wordt het hoofdpersonage vaak in samenspraak met de hele klas gevisualiseerd. Het hoofdpersonage wordt op die manier een deel van de klas. Zo maakten we ooit een verhalend ontwerp over een Romein, Victor. De kinderen maakten 'hun' Victor als pop en vertelden hem alles over het verschil tussen de Romeinen vroeger en de maatschappij nu. Bij leerlingen uit het secundair onderwijs is die nood aan visualisering echter kleiner. Hun fictieve hoofdpersonages zijn jongeren van hun leeftijd, die geconfronteerd worden met een uitdaging of een probleem en zich richten tot de klas om het opgelost te krijgen. Een andere invalshoek voor een storyline is het oprichten van een fictieve onderneming, waarin alle leerlingen een fictieve rol te vervullen hebben: een afvalverwerkingsbedrijf om te leren over

STORYLINE: *verhalen(d)* ONTWERPEN

Van oudsher is de mens in de ban van verhalen. Het concept Storyline, of Verhalend Ontwerpen, speelt daarop in door kinderen via verhalen allerlei leerdoelen te laten bereiken. Griet De Baecke en Liliane Van Acker, beiden pedagogisch begeleider bij het Stedelijk Onderwijs in Gent, maakten een tiental jaar geleden kennis met Storyline, en vertellen ons graag wat meer over hoe het concept werkt, en hoe je er in de klas mee aan de slag kan. **Heleen Rijckaert**

Over de auteur

HELEEN RIJCKAERT

is leerkracht Nederlands en PAV aan het HTI Sint-Antonius in Gent.

milieuproblematiek, een ministerraad om over maatschappelijke thema's te debatteren, of een reisbureau om het over aardrijkskunde te hebben.

In de volgende episodes is het de kunst om de verhaallijn te ontrollen en de brug te maken met de klaspraktijk aan de hand van goede sleutelvragen. Zo krijgen de kinderen het gevoel dat zij mee het verhaal creëren. De sleutelvragen zijn cruciaal, want ze dragen de volledige verhaallijn. De leeractiviteiten geven antwoorden op de sleutelvragen en genereren weer nieuwe vragen. De laatste episode is meestal een feestelijk moment, waarin leerlingen aantonen dat de uitdaging tot een goed einde werd gebracht.

Voor welke leerdoelen kan je het concept gebruiken?

Storyline biedt oneindig veel mogelijkheden, waardoor je het voor zowat al je leerdoelen kunt gebruiken. Of het nu om taal, wiskunde of geschiedenis gaat: alles kan in een storyline geïn-

tegreerd worden. Het is behapbaar en makkelijk in te plannen binnen een klassieke schoolcontext. Als leerkracht kan je je verhalend ontwerp zo uitdagend of zo veilig maken als je zelf wil. We noemen dat het principe van 'the teachers' rope'. Je kan er bovendien je eigen ding mee doen, en je persoonlijkheid in het verhaal leggen. In het basisonderwijs en het secundair beroepsonderwijs geeft deze manier van vakoverschrijdend werken ontzettend veel voldoening. In andere vormen van secundair onderwijs vraagt het meer organisatie, maar het is ook daar zeker mogelijk om een context aan te bieden waarmee je enkele weken aan de slag gaat, samen met je leerlingen. Die vrijheid is echter ook meteen een valkuil: storylines mogen nooit te ingewikkeld zijn of te lang duren, anders gaat de kracht ervan verloren.

“STORYLINE BIEDT ONEINDIG VEEL MOGELIJKHEDEN, WAARDOOR JE HET VOOR ZOWAT AL JE LEERDOELLEN KUNT GEBUIKEN.”

Over hoeveel tijd loopt zo'n verhalend ontwerp gemiddeld?

Het is erg belangrijk dat het verhaal niet te lang en te ingewikkeld wordt. Gemiddeld omvat een storyline ongeveer zo'n vier tot vijf episodes. Afhankelijk van de leeftijd kan je ongeveer een tweetal weken (bij kleuters) tot een maand (in het secundair) met een storyline aan de slag. De laatste episode van het verhaal is ook echt een 'happy end', die qua invulling kan variëren van een feestje tot een presentatie voor de ouders. Na die laatste episode wordt alles van het verhalend ontwerp het best opgeborgen, zodat je de magie van het verhaal niet kapotmaakt.

Voor welke leeftijd is het verhalend ontwerp vooral bedoeld?

Op verhalen staat uiteraard geen leeftijd. Praktisch wordt het concept heel vaak voor het basisonderwijs gebruikt,

Enkele principes van Storyline

1. Je vertrekt van een **verhaallijn in episodes**, die je op voorhand bedenkt. Je kan vertrekken vanuit een bestaand boek, dat je dan inkort en bewerkt. Probeer illustraties te vermijden, zodat de kinderen hun fantasie de vrije loop kunnen laten. Je kan de verhaallijn ook zelf verzinnen, met een aantal technieken. Dergelijke vormen van onderwijsontwikkeling doe je het best samen met een of meerdere collega's.
2. De verhaallijn ontwikkelt zich aan de hand van **sleutelvragen**. De vraagstelling is een cruciaal onderdeel van een storyline. Goede sleutelvragen zijn échte, open en uitdagende vragen, zonder een vooraf vaststaand standaardantwoord. Denk dus op voorhand goed over de vragen na, en leg ze voor aan iemand anders.
3. De **leeractiviteiten** bieden leerlingen de vrijheid om op hun manier uitdagingen aan te gaan, probleemoplossend te denken en ervaringsgericht te leren. Storylines zijn vormen van actief leren: individueel, in groepjes of klassikaal. Meestal start elke activiteit met een kring waarin de sleutelvragen gesteld worden en de leerkracht en de leerlingen het uit te voeren werk samen structureren en plannen. Na de activiteit is er opnieuw een gezamenlijk moment om het werk te bespreken. Storylines moeten leerlingen het ideale excuus geven om saai klasonderwerpen wél interessant te vinden.

omdat storylines per definitie vakoverschrijdend werken. Dat is voor het basisonderwijs gemakkelijker te realiseren. Daarnaast is het ook gemakkelijker om de fantasie van kinderen uit het basisonderwijs te prikkelen. We hebben echter ook al een aantal keer samengewerkt met leerkrachten uit het secundair onderwijs. Vooral leerkrachten PAV maken dankbaar gebruik van de methode, omdat het vakoverschrijdende net een typische eigenschap is van dat vak.

Leerkrachten secundair onderwijs die eens met een storyline willen experimenteren, kunnen zich bijvoorbeeld ook beperken tot de eerste episode, waardoor ze een context creëren voor een les of lessenreeks. Zo werkte een leerkracht PAV ooit een lessenreeks uit rond

het rijbewijs en de auto. Jongens uit het beroepsonderwijs kregen een e-mail van Kim, een fictief personage voor wie ze van alles moesten uitzoeken: hoe haal je je rijbewijs? Wat is een autoverzekering? Kim was een meisje van hun leeftijd dat om advies vroeg. Omdat ze een concreet personage voor ogen hadden, waren de leerlingen gemotiveerder om aan de opdrachten te werken. Ze mailden Kim hun oplossingen door en waren ineens erg volop aan het leren... zonder het zelf te merken!

Ook moeilijkere thema's kun je besprekbaar maken via een verhalend ontwerp. Door een fictief personage te introduceren, moeten de leerlingen het niet per se over zichzelf hebben. In de verhaallijn leren ze door anderen ogen te kijken en stappen ze in

anderens voetstappen. Het is als een fictief oefenen voor de échte wereld later, maar dan binnen de veilige, fictieve omgeving van een verhaal.

Misschien een lastige vraag, maar niet onbelangrijk in een onderwijscontext: hoe evalueer je de doelen die je met een verhalend ontwerp aangebracht hebt?

Die vraag krijgen we regelmatig, en eigenlijk is het antwoord vrij eenvoudig: vooraf heb je je doelen bepaald, en bij een storyline komen daar ook nog sociale en talige vaardigheden bij. Tijdens de laatste episode geven de leerlingen een presentatie of is er een toonmoment, en dat kan geëvalueerd worden. Dergelijke zaken zitten overigens op voorhand in de verhaallijn ingecalculeerd. Als leerkracht kan je na het verhalend ontwerp natuurlijk ook een klassieke toets geven, om te kijken of de leerlingen de doelen bereikt hebben. Ook andere vormen van evaluatie, zoals peer- en zelfevaluatie, kunnen ingezet worden tijdens het verhalend ontwerp. Storylines sluiten dus perfect aan bij competentiegericht onderwijs.

Hoe kunnen geïnspireerde leerkrachten nu zelf aan de slag met Storyline?

Via onze website kunnen de leerkrachten de beschikbare storylines downloaden en onmiddellijk gebruiken in hun lessen. Ze kunnen natuurlijk ook zelf een verhalend ontwerp maken. Dat is enorm boeiend, maar wel tijdrovend, en het duurt even voor je het helemaal in de vingers hebt. Geïnteresseerde leerkrachten kunnen ons ook contacteren via onze website, want we geven ook nascholingen rond Storyline.

GEÏNSPIREERD?

Ben je na dit artikel geprikkeld om met Storyline aan de slag te gaan? Neem dan zeker een kijkje op www.storylinegent.be. Daar vind je uitgewerkte storylines die je kan gebruiken, of je kan er contact opnemen met Griet en Lilliane voor meer informatie.